

การศึกษาศตวรรษที่ 21 : ปรับวิถีคิดของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน

ดร.จันทร์ชลี มาพุทธ *

การสัมมนาเรื่อง “การปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่าง ๆ” ระหว่างวันที่ 2-5 กันยายน 2545 ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพฯ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากประเทศต่าง ๆ เช่น ออสเตรเลีย รัสเซีย อังกฤษ สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม ลาว เขมร ไทย ฯลฯ แสดงให้เห็นว่า ประเทศต่าง ๆ ได้มีการปฏิรูปการศึกษาแล้วทั้งสิ้น บางประเทศมีการปฏิรูปการศึกษามาก่อน ค.ศ. 2000 สำหรับประเทศไทย

เริ่มมีการปฏิรูปการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจังนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2542 มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 มาจนถึงทุกวันนี้เป็นเวลา 3 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการศึกษาจะสำเร็จได้นั้น ผู้เขียนเห็นว่าการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะนโยบายทางด้านการเมืองประเทศที่ประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาก่อนหน้าประเทศไทยนั้น จะเห็นได้อย่างชัดเจนจาก

ประเทศสิงคโปร์ และประเทศมาเลเซียที่มีผู้นำทางการเมืองที่เข้มแข็ง และต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหลายปี มีการถ่วงโยงความคิดและนโยบายแก่ทนายทาทางการเมืองทำให้ประเทศดังกล่าวประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา

ทำไม ? เราจึงต้องปฏิรูปการศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้ต้องปฏิรูปการศึกษา หากพิจารณาแล้วจะพบว่า มีบริบทที่หลากหลาย เช่น

1. บริบททางการเมือง นับว่ามีส่วนสำคัญที่จะทำให้การปฏิรูปมีอยู่อย่างต่อเนื่อง หากประเศมีผู้นำที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษา มีนโยบายที่จะพัฒนาคนเป็นสำคัญ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงผู้นำบ่อย เพราะการเปลี่ยนแปลงผู้นำบ่อยก็จะทำให้แนวคิดและนโยบายต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย

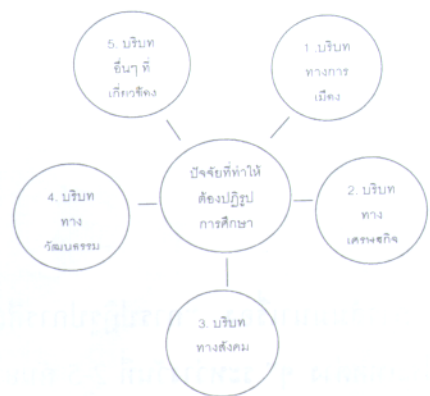
2. บริบททางเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้จำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างชาญฉลาดและเหมาะสม

3. บริบททางสังคมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม รากเหง้า (Roots) ของสังคมมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียง มีการพึ่งพาอาศัย เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันในชุมชน เป็นสังคมการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. บริบททางวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง เช่น การไหว้ การเคารพนบนอบผู้ใหญ่ การแสดงที่บ่งบอกถึง วัฒนธรรมไทย นาฏศิลป์ การขับร้อง

เพลงไทย ประเพณีในวันสำคัญต่างๆ ซึ่งกำลังจะเสื่อมสลายลงจากอิทธิพลการดูดซึมวัฒนธรรมจากประเทศตะวันตก กลายเป็นวัฒนธรรมวัตถุนิยม บริโภคนิยม

5. บริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว ล้มสลาย ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น

จากปัจจัยและบริบทดังกล่าว หากพิจารณาอย่างองค์รวม (Holism) จะพบว่า นอกจากปัจจัยและบริบทแล้วที่สำคัญคือจะต้องปรับวิถีคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เป็นต้น

การปรับวิถีคิดของครู

ครูคือพัฒนาการเรียน หมายถึง ผู้ที่ทำให้การเรียนเจริญหรือพัฒนา กล่าวคือ การเรียนเป็นสิ่งสนใจ สนุก นำเรียนรู้ ได้คิด ได้ลงมือทางปัญญา พัฒนาการเรียน มีความหมายมากกว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ แต่ยังหมายถึง การสร้างการเรียนรู้

ให้กับผู้เรียนด้วยการให้โอกาส และการสนับสนุนผู้เรียน ได้บรรลุวัตถุประสงค์ของ หลักสูตรอย่างเต็มความสามารถ

ในแง่พฤติกรรมการสอนของครูที่ยึดตัวครูเป็นสำคัญ (Teacher Centered) เน้นวิธีการสอนแบบบรรยายสอนตามตำราแบบให้นักเรียนท่องจำไปสอบ การสอน การเรียนรู้ฝึกให้นักเรียนคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาได้น้อย อาจจะเพราะว่าครูมีประสบการณ์เดิมที่เรียนแบบท่องจำมาก่อน จึงนำรูปแบบประสบการณ์นั้นมาถ่ายทอดต่อ

การปรับวิถีคิดของครูจากการสอนแบบบอกมาเป็นการเรียนการสอนที่เป็นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Centered) สอนวิธีการเรียนรู้ (Learning how to learn) จะทำให้นักเรียนมีวิธีคิดวิเคราะห์ที่เป็นระบบและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการปรับวิถีคิดของครูทำได้โดยการอบรม-อบรม และอบรม อย่างต่อเนื่อง จาก 1 ปี 2 ปี 3 ปี เรื่อย ๆ ไป จะทำให้ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนได้อย่างแน่นอนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็น เป้าหมายสำคัญยิ่งของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่างๆ หากเราปรับวิถีคิดของคนที่จะสอนคนได้แล้ว มีหรือที่การปฏิรูปการศึกษาจะไม่ประสบความสำเร็จ

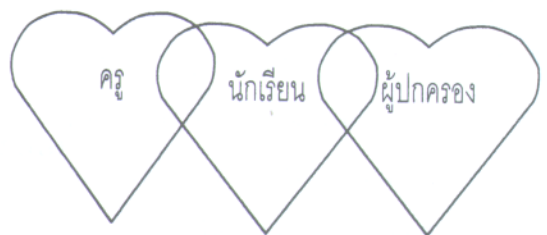
การปรับวิถีคิดของผู้ปกครอง

ครอบครัว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก โรงเรียนประกอบด้วยครู นักเรียน ผู้บริหาร โรงเรียน ชุมชน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นทางเลือกใหม่สำหรับโรงเรียนในปัจจุบัน อดีตผู้ปกครอง

จะมองโรงเรียนแบบแยกส่วน และไม่กล้าเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูปล่อยให้ลูกอยู่ในความรับผิดชอบของครู จะมีส่วนร่วมก็ต่อเมื่อเข้ามาเป็นคณะกรรมการ ของโรงเรียน ทำหน้าที่สนับสนุนปัจจัยการเงิน อำนวยความสะดวกแก่โรงเรียน

การจัดกิจกรรมให้ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยสำรวจและค้นหาศักยภาพของผู้ปกครอง เด็กแต่ละคนเชิญมาเป็นวิทยากร สาธิตให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติร่วมกับเด็ก ก่อให้เกิดผลดีหลายประการ ได้แก่

1. เป็นการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. ครู เด็ก และผู้ปกครอง ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing)

3. มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4. สร้างความภูมิใจ และมีเจตคติที่ดี
5. มีการประสานสัมพันธ์กัน

จากแผนภูมิแสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมโดยผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นการปรับวิถีคิดของผู้ปกครอง สร้างความเข้าใจระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองได้อย่างแท้จริง

การปรับวิถีคิดของนักเรียน

นักเรียนส่วนหนึ่งมีความกล้าแสดงออก เสนอวิธีคิดอย่างหลากหลาย ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้สอน ที่จัดกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้แสดง ความสามารถของตนออกมา แต่เนื่องจากนักเรียน เคยได้รับการบอกจากครูให้จดจำและนำไปสอบ จึงทำให้การปรับเปลี่ยนจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป และการบอกวัตถุประสงค์ของการเรียน ให้ นักเรียนเข้าใจ ถือประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ นักเรียนจะได้เห็นถึงความสำคัญของการเรียนรู้ เพราะนักเรียนยังมีพฤติกรรมที่รักความสบาย รอให้ผู้สอนหาความรู้มาป้อนให้ฝ่ายเดียว ซึ่ง ปัจจุบันการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบ 2 ทาง (two ways) เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนได้มี

ปฏิสัมพันธ์กัน (participate) ในระหว่างเรียน จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ในด้านการ สร้างระบบความคิด ระบบการทำงาน เป็นกลุ่ม ระบบการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ ผู้ สอนมีหน้าที่เป็นผู้ให้คำชี้แนะ และเพิ่มพูน ประสบการณ์เพิ่มเติมแก่ผู้เรียน

การศึกษาศตวรรษที่ 21 เน้นการพัฒนาคน เป็นสำคัญการพัฒนาคนจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและคุณธรรม นอกจากนั้น การปรับวิถีคิด ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง และ นักเรียน จะทำให้การพัฒนาบุคลิกภาพ ของผู้ เรียนเป็นแบบพึ่งตนเอง (Independent) ได้อย่าง แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “การปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่าง ๆ”

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 2-5 กันยายน 2545

ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์ กรุงเทพมหานคร

